

István Kerékgyártó: Spiatočka
edícia - klad
Artforum 2019
preklad: Renáta Deáková

Od smrti po narodenie. Spiatočka

Cez spätný tok času sledujeme osobný príbeh obyčajného človeka. Jeho osobné dejiny. A tak trochu aj dejiny Maďarska. A tak trochu aj naše. Novinka z edície -klad od maďarského autora Istvána Kerékgyárta nás prevedie preplnenými panelákmi, zafarčenými krčmami aj sivými fabrikami. Jednoducho životom Zsolta Vidru.

Ranná návšteva

Keď jej manžel odišiel do práce a dcéru vypravila do školy, pani Vatová sa dala do krúžkovania inzerátov s ponukami práce. Červenou fixkou značila tie, čo prichádzali do úvahy. Už pol roka odvtedy, čo predajňa, v ktorej pracovala ako pokladníčka, skrachovala, začínali takto všetky jej všedné dni. Krúžkovala aj vtedy, keď začula z chodby čudné šuchanie. Podišla ku dverám, pootvorila ich, zisťovala, čo to môže byť. O zábradlie sa opieral muž, ťahal sa nahor schod po schode. Kríval. Na podeste zastal, zložil svoju ozrutnú plastovú tašku, udychčaná si utieral pot do rukáva kabáta. Potom sa priklonil k susedovým dverám a prižmúrenými očami lúštil menovku. Žena privrela dvere, no cez priezor ho ďalej pozorovala. Muž sa priblížil k ich dverám, prečítal si, čo na nich stojí, položil tašku, niekoľko ráz si uhladil vlasy a zazvonil. Čo mi tu zvoní nejaký tulák, zasvinený bezďák, pomyslela si pani Vatová a ani sa nehla, hádam sa chlapík odprace. Ibaže ten zazvonil znova. Vytrvalo tlačil zvonček, nad hlavou ženy znel jeho kvílivý tón. Keď ho pustil, žena sa spýtala:

„Čo chcete?“

„Hľadám Jolanu Vidrovú.“ Teda, pomyslela si Vatová. Ved' ten hľadá ju. Pozná jej meno, pritom na dverách je vypísané len meno jej manžela a tento tu ju oslovuje rodným priezviskom. Na škáru odchýlila dvere.

„To si ty, Jolika?“ spýtal sa muž. Žena sa zadívala na tulákové biele strapaté vlasy, na jeho popraskané pery, na bordový šál, ktorým mal previazaný sivý zimmník, rozčaptanú, špinavú športovú obuv. Zdesila sa.

„Otec?“

„Ja som to, Jolika,“ mužova tvár sa rozžiarila „Viem, viem, trocha som sa zmenil. Pravdaže som to ja, tvoj otec,“ povedal s úľavou.

„Ako to vyzeráš?“ vyhrklo jej z úst, čo razom oľutovala. To nemala, pomyslela si. Toho, kto vyzerá takto úboho, treba okúpať, obliecť do poriadnych šiat. Lenže ona hneď vedela, že to nespraví. Darmo je to jej otec, ona už preňho nemôže spraviť nič. Mala štrnásť, keď od nich odišiel. Že prečo, to sa nikdy nedozvedela, matka jej to nepovedala. Iste si zato mohol sám, uvažovala, zatiaľ čo si prezerala tuláka medzi dverami. Kurvil sa, pil, čo ja viem?! Mala život, z ktorého vystúpil. A teraz má iný život, do ktorého si len tak odrazu zazvoní.

„Takto vyzerám. Ako človek, ktorý už roky žije na ulici,“ prerušil ticho mužov hlas. Prišiel, aby sa sem nasáčkovoľ, pomyslela si. Na týchto tridsaťdva metrov štvorcových, kam sa už beztak ledva pomestia. Živoria z jedného platu, dlhujú trojmesačné nájomné a on by sa tu chcel zahniezdiť, aby sa na nich priživoval.

„Môžem vojsť?“

„Pravdaže, otec, pod,“ pozvala ho dnu. Muž krivkajúc vošiel. V predsieni jej udrel do nosa pach, typický zápach bezdomovcov, ktorý ak zacíti v električke, musí si presadnúť do iného voza. Jej otec, čo miloval kolínske, stále sa oblieval voňavkou, ktorú si nakupoval u Číňanov, teraz páchne. Do izby ho určite nevpustí, ani do večera by nevyvetrala, pomyslela si.

„Tadeto otec!“ nasmerovala ho do úzkej kuchyne panelákového bytu a usadila na hokerlík vedľa úzkeho pultu primontovaného k stene.

„Dáš si niečo?“ spýtala sa.

„Mám upečené krvavničky.“

„Dal by som si pohár vína.“

„Robi je pivár.“

Vytiahla z chladničky kus jaternice, plechovku piva, zo zaváraninovej fľaše vylovila dve kyslé uhorky a položila ich na tanier pred muža. Odkrojila krajec chleba a sadla si na druhý hokerlík. Dívala sa, ako jej otec hryzie do krvavničky, odlamuje si z chleba.

„Odkiaľ vieš, kde bývam?“

„Zavolať som tvojkej matke,“ odpovedal muž s plnými ústami.

Zasa tá sprostaňa. Dá mu jej adresu a nič nepovie. Kým muž prežúval, viac si nepovedali. Keď prehltol posledné sústo a vychlípal z plechovky pivo, pozrel na svoju dcéru.

„Pamätáš, keď sme boli na podnikovej rekreácii na Rujane?“

„Pamätám.“ odvetila žena, zatiaľ čo uvažovala, ako to súvisí s jeho nast'ahovaním sa k nim, čo je, samozrejme, totálne absurdné, beztak sa už musia zamykať do kúpeľne, keď si chce Robo zasúložiť.

„Mohla som mať tak osem rokov,“ povedala. „Vieš, otec, že už aj Klaudia má osem? A spáva tu pri našich nohách, na kanape, lebo pre ňu nemáme ani kuticu.“

„A pamätáš sa, ako sme chceli preplávať na tú piesočnú dunu?“

„Pamätám.“

„Mne pár okamihov vyšumelo z hlavy.“ Trčí tu, zapácha, celý otrhaný, a vraj mu pár okamihov vyšumelo z hlavy!, uvažovala žena.

„To ťa teraz najväčšmi trápi?“ spýtala sa.

„Ako to vieš?

„Čo ako viem?“

„Že ma to teraz najväčšmi trápi.“

„Prečo, naozaj?“

„Plávame na plytčine, držím ťa nad hlavou, celý vo vytržení, hádzem sa nad hladinu, lapám po vzduchu...“

Muž zrazu prestal hovoriť, zbledol, zdvihol si plechovku k ústam a keď si uvedomil, že je prázdna, mimovoľne ju pokrčil.

„Počkaj, dám ti vodu,“ povedala žena.

„V poslednej dobe sa mi to sníva, a aj keď nespím, často mám tú scénu pred očami. Vtedy ma vždy pichne pri srdci, príde mi zle. Myslel som, že by sme sa o tom mali porozprávať. Že by som ťa mal vyhľadať a zistiť, čo sa vtedy v tom mori vlastne stalo, možno by som sa upokojil.“

„To si naozaj prišiel kvôli tomu, aby sme sa o tom porozprávali?“

„Áno. Myslíš, že inak by som sem takto chodil?“ pohladil si kabát. „Stále ma to prenasleduje. Asi zošalím, ak sa z toho nevykecám.“

István Kerékgyártó sa narodil v roku 1953 v Kaposváre. Vyštudoval právo a filozofiu. Písať začal ako 47 ročný, keď sa celkom odvrátil od dovtedajšieho spôsobu života. Román Spiatočka je jeho prvé knižné dielo preložené do slovenčiny. V Maďarsku sa kniha stretla s veľkým ohlasom a predala sa vo veľkom náklade.

Spiatočka vychádza v rámci edície -klad, ktorá je zameraná na kvalitné preklady zaujímavých noviniek svetovej literatúry.